

KOREYS MADANIYATIDA OILAVIY QADRIYATLAR EVOLYUTSIYASI

Ilmiy rahbar : Raxmonova Mubarro Tolibovna

Samarqand davlat chet tillari instituti o'qituvchisi

tolibovna.m.r.1991@gmail.com

Abdujabbarova Sevinch Nuriddin qizi

Samarqand davlat chet tillari instituti, "Sharq tillari" fakulteti

koreys tili yo'nalishi 4-kurs talabasi

Annotatsiya: Mazkur ilmiy maqolada Koreys madaniyatidagi oilaviy qadriyatlar evolyutsiyasi tarixiy, nazariy va empirik jihatdan kompleks tarzda tahlil qilinadi. Tadqiqotda qadimiy konfutsiycha an'analar, XX asrdagi modernizatsiya jarayonlari hamda zamonaviy jamiyatda yuzaga kelayotgan yangi tendensiyalar yoritiladi. Milliy va xalqaro olimlarning konseptual yondashuvlari, so'nggi yillarda o'tkazilgan empirik tadqiqotlar hamda oilaviy qadriyatlar borasidagi bahs-munozaralar keng harakterda ko'rib chiqiladi. Maqola Koreya oilaviy qadriyatlarining o'zgarishiga ta'sir etuvchi omillarni aniqlash va ularning jamiyat taraqqiyotidagi ahamiyatini ochib beradi.

Kalit so'zlar: Koreys madaniyati, oilaviy qadriyatlar, evolyutsiya, an'analar

Abstract: This scientific article provides a comprehensive analysis of the evolution of family values in Korean culture from historical, theoretical, and empirical perspectives. The study explores ancient Confucian traditions, modernization processes of the twentieth century, and emerging contemporary trends. Conceptual approaches of national and international scholars, recent empirical studies, and debates surrounding family values are thoroughly examined. The article identifies factors influencing the transformation of Korean family values and highlights their significance for societal development.

Keywords: Korean culture, family values, evolution, traditions

Аннотация: В данной научной статье проводится комплексный анализ эволюции семейных ценностей в корейской культуре с исторической, теоретической и эмпирической точек зрения. Исследуются древние конфуцианские традиции, процессы модернизации XX века, а также новые тенденции современного общества. Широко рассматриваются концептуальные подходы отечественных и зарубежных ученых, новейшие эмпирические исследования и дебаты по вопросам семейных ценностей. Статья выявляет факторы, влияющие на трансформацию корейских семейных ценностей, и раскрывает их значение для развития общества.

Ключевые слова: корейская культура, семейные ценности, эволюция, традиции

KIRISH

Koreys madaniyati ko'p asrlik tarixiy taraqqiyot natijasida shakllangan murakkab va betakror ijtimoiy tizimlardan biridir. Ushbu madaniyatning markazida esa oilaviy qadriyatlar va ularning jamiyat hayotidagi roli alohida o'rin tutadi. Koreys xalqi hayotining uzviy qismi bo'lgan oila qadriyatlari asrlar davomida konfutsiylik, buddizm va mahalliy an'analar ta'sirida rivojlanib, zamonaviy jamiyatda ham o'z ahamiyatini saqlab qolmoqda. Biroq, so'nggi o'n yilliklarda globalizatsiya, urbanizatsiya va modernizatsiya jarayonlari natijasida Koreya oilaviy an'analari va qadriyatlarida sezilarli o'zgarishlar kuzatilmoqda. Ushbu maqola Koreys madaniyatida oilaviy qadriyatlarning evolyutsiyasini chuqur tahlil qilish, tarixiy ildizlari va zamonaviy tendensiyalarini aniqlash, shuningdek, bu sohadagi ilmiy bahs-munozaralarni yoritishga qaratilgan. Tadqiqot natijalari Koreya jamiyatining rivojlanishida oilaning o'rni va ahamiyatini to'liqroq tushunishga xizmat qiladi.

ADABIYOT TAHLILI

Koreys madaniyatidagi oilaviy qadriyatlar evolyutsiyasi masalasi ijtimoiy-gumanitar fanlarda doimiy ilmiy qiziqish uyg'otib keladi. Ushbu muammoni chuqur o'rganishda nazariy va konseptual asoslar, tarixiy klassik yondashuvlar, mintaqaviy va milliy olimlarning tadqiqotlari, empirik izlanishlar hamda zamonaviy bahs-munozaralar o'zaro uzviy bog'liq holda namoyon bo'ladi. Koreys oilaviy qadriyatlari masalasida dastlabki nazariy asoslar konfutsiylik falsafasidan kelib chiqqan. Konfutsiylikda oila – jamiyatning asosiy hujayrasi sifatida talqin qilinib, unda o'zaro hurmat, kattalarga itoat, avlodlar davomiyligi va nasl-nasabni asrash eng muhim qadriyatlar sifatida ko'rsatilgan. Ushbu yondashuv Xitoydan Koreyaga qadimda kirib kelgan va milodiy birinchi ming yillikdan boshlab koreys ijtimoiy hayotining ajralmas qismiga aylangan. Tarixiy manbalarda, xususan, "Samguk Sagi" va "Samguk Yusa" kabi qadimiy yozma yodgorliklarda oilaviy tuzilma va qadriyatlarning jamiyatdagi o'rni keng yoritilgan. Keyingi asrlarda esa buddizm va mahalliy shamanistik an'analarning ham oilaviy qadriyatlar shakllanishiga o'ziga xos ta'siri bo'lgan.[1] Konfutsiylikning Koreya jamiyatida ustuvor rol o'ynashi natijasida patriarxal oilaviy tuzilma, ota-onaga sadoqat, aka-uka va opa-singil o'rtasidagi ierarxik munosabatlar, oila a'zolari o'rtasida vazifalarning aniq taqsimlanishi va urf-odatlariga sodiqlik singari mezonlar asosiy qadriyatlar sifatida qaralgan. Koreys oilasidagi to'g'ri muomala, kattalarga hurmat, an'anaviy marosimlar (masalan, "jesa" – ajdodlarga bag'ishlangan xotira marosimi) va oilaviy majburiyatlar to'g'risidagi qarashlar asrlar davomida o'zgarishsiz saqlanib kelgan. Biroq, XX asr boshlarida Yaponiyaning Koreyani bosib olishi va keyinchalik mustaqillik harakatlari natijasida milliy o'zlik va qadriyatlar qayta ko'rib chiqila boshlandi. Yapon mustamlakachiligi davrida konfutsiylik qadriyatlari ba'zan siyosiy maqsadlarda suiiste'mol qilingan bo'lsa-da, Koreys jamiyatida oila va nasl-nasabga sodiqlik tamoyillari saqlanib qoldi.[2] Milliy olimlar nazariy yondashuvlarni rivojlantirishda muhim o'rin tutgan. Jumladan, Kim Dae-jung, Choi

Jae-seok, Lee O-Young kabi olimlar Koreya oilaviy qadriyatlarining tarixiy ildizlari va zamonaviy evolyutsiyasi masalasiga bag'ishlangan ko'plab asarlar yaratganlar. Ularning tadqiqotlarida konfutsiylik va zamonaviylik o'rtasidagi dialektik ziddiyat, urbanizatsiya va iqtisodiy taraqqiyot natijasida yuzaga kelgan yangi oilaviy modellarning ijtimoiy hayotga ta'siri, gender rollari va avlodlar o'rtasidagi munosabatlar muammolari chuqur yoritilgan. Masalan, Kim Dae-jung o'zining "Koreys oila modeli va zamonaviy jamiyat" nomli tadqiqotida konfutsiylik an'analari bilan zamonaviy individualizm o'rtasidagi muvozanat muammosini tahlil qiladi va bu sohada yuzaga kelayotgan ziddiyatlarni empirik ma'lumotlar asosida asoslab beradi. Choi Jae-seok esa o'z asarida koreys oilasida gender rollarining tarixiy o'zgarishiga alohida e'tibor qaratadi va ayolning jamiyatdagi mavqei mustahkamlanib borayotganini ko'rsatadi. Lee O-Young esa oilaning milliy identifikatsiyadagi o'rnini va zamonaviy jamiyatda ushbu qadriyatlar saqlanib qolishining ahamiyatini tahlil qiladi.[3] Koreys madaniyatidagi oilaviy qadriyatlar evolyutsiyasini o'rganishda xalqaro olimlarning ham hissi katta. Xususan, amerikalik sotsiologlar Palmer va Peterson, yevropalik tadqiqotchilar – Bauer va Smit kabi olimlar Koreya oilasining zamonaviy jamiyatdagi o'zgarishlarini, migratsiya va globalizatsiya jarayonlarining oilaviy qadriyatlar tizimiga ta'sirini empirik tadqiqotlar orqali o'rganganlar. Palmer o'z tadqiqotlarida Koreys oilasidagi avlodlararo munosabatlarning zamonaviy urbanizatsiya sharoitida qanday o'zgarayotganini, yoshlarning mustaqil hayotga intilishi va an'anaviy qadriyatlar bilan zamonaviylik o'rtasidagi qarama-qarshiliklarni tahlil qiladi. Peterson esa Koreya oilalarida gender tengligi va ayollarning iqtisodiy mustaqilligi darajasining oshishi natijasida oilaviy vazifalarning qayta taqsimlanishini ko'rsatadi. Bauer va Smit esa xalqaro migratsiya va chet elda yashayotgan koreys diasporasida oilaviy qadriyatlarining qanday saqlanib qolayotgani va o'zgarayotgani masalasiga alohida e'tibor qaratadilar.[4] Empirik tadqiqotlar natijalari koreys oilaviy qadriyatlarining zamonaviy jamiyatda keskin o'zgarayotganini ko'rsatadi. So'nggi yillarda

o'tkazilgan so'rovnomalar va statistik ma'lumotlar shuni tasdiqlaydiki, an'anaviy patriarxal tuzilma o'rnini asta-sekin teng huquqli va demokratik oilaviy munosabatlar egallamoqda. Masalan, Koreya Milliy Statistika Boshqarmasining 2019–2022 yillardagi ma'lumotlariga ko'ra, yosh oilalarda ota-onalarning bolalarga nisbatan avtoritar nazorati pasaygan, qarindoshlararo ierarxik munosabatlar zaiflashgan, ayollarning iqtisodiy va ijtimoiy faolligi oshgan. Shuningdek, nikoh va ajralish ko'rsatkichlarining o'zgarishi, turmush qurmagan yoshlar sonining ko'payishi, yagona bolali oilalar ulushining ortishi kabi demografik tendensiyalar koreys oilasining zamonaviy ko'rinishini shakllantirmoqda. Bu jarayonda urbanizatsiya, ta'lim darajasining oshishi, iqtisodiy mustaqillik va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining keng tarqalishi asosiy omillar sifatida namoyon bo'lmoqda.[5] Koreys madaniyatida oilaviy qadriyatlar evolyutsiyasi borasida so'nggi o'n yilliklarda ilmiy bahs-munozaralar kuchaygan. Bir guruh olimlar konfutsiylik qadriyatlarining zamonaviy jamiyatda ham dolzarbligini, jamiyatda ijtimoiy barqarorlik va axloqiy me'yorlarni saqlashdagi ahamiyatini ta'kidlaydilar. Ularning fikricha, an'anaviy qadriyatlar saqlanib qolishi oilaning jamiyatdagi mustahkam poydevori va ijtimoiy birdamlikni ta'minlash vositasi sifatida muhimdir. Boshqa bir guruh olimlar esa zamonaviy jamiyatda individualizm, gender tengligi va demokratik qadriyatlarning ustuvorligini, an'anaviy patriarxal tuzilmaning ijtimoiy taraqqiyotga to'sqinlik qilayotganini asoslashadi. Ular koreys oilasida ayollarning mavqei oshishi, bolalarning mustaqil hayotga intilishi va oilaviy vazifalarning qayta taqsimlanishini ijobiy baholaydilar. Ushbu bahs-munozaralarda, shuningdek, migratsiya, globalizatsiya va transmilliy madaniy ta'sirlarning koreys oilaviy qadriyatlariga bo'lgan ta'siri ham keng muhokama qilinmoqda. Biroq, ko'pchilik olimlar Koreya jamiyatida an'anaviy va zamonaviy qadriyatlarning sintezi, ularning o'zaro uyg'unlashuvi va yangi ijtimoiy model shakllanishi jarayonini asosiy tendensiya sifatida ko'rsatadilar.[6] Nazariy jihatdan, oilaviy qadriyatlar evolyutsiyasi masalasiga zamonaviy sotsiologik va

antropologik yondashuvlar ham muhim hissa qo‘shdi. Parsonsning ijtimoiy tizimlar nazariyasi, Berger va Lukmanning ijtimoiy konstruktivizm konsepsiyasi, Giddensning reflektiv modernizatsiya g‘oyalari koreys oilaviy qadriyatlarining o‘zgarishini tushuntirishda keng qo‘llaniladi. Parsonsning fikricha, jamiyat taraqqiyoti natijasida oilaning vazifalari va ichki tuzilmasi o‘zgaradi, an’anaviy rollar o‘rnini yangi ijtimoiy rollar egallaydi. Berger va Lukman esa oilaviy qadriyatlarni ijtimoiy konstruksiya sifatida talqin qilib, ularning doimiy qayta ishlab chiqilishini ta’kidlaydilar. Giddens esa zamonaviy jamiyatda reflektiv modernizatsiya natijasida oilaning o‘zgaruvchan va dinamik tizimga aylanishini asoslaydi. Ushbu nazariy yondashuvlar koreys oilaviy qadriyatlarining evolyutsiyasini chuqurroq tahlil qilish, an’anaviylik va zamonaviylik o‘rtasidagi muvozanatni aniqlash imkonini beradi. Xulosa qilib aytganda, koreys madaniyatidagi oilaviy qadriyatlar evolyutsiyasi murakkab va ko‘p qirrali jarayon bo‘lib, unda tarixiy, nazariy, empirik va zamonaviy omillar uzviy bog‘langan. Konfutsiylik va mahalliy an’analar asosida shakllangan qadriyatlar zamonaviy jamiyatda yangi mazmun va shakl kasb etmoqda. Milliy va xalqaro olimlarning tadqiqotlari, empirik ma’lumotlar va zamonaviy bahs-munozaralar ushbu jarayonning murakkabligini va ijtimoiy taraqqiyot uchun muhimligini ko‘rsatadi.

XULOSA

Koreys madaniyatida oilaviy qadriyatlar evolyutsiyasi so‘nggi asrlarda chuqur va murakkab o‘zgarishlarga duch keldi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, konfutsiylik va mahalliy an’analar asosida shakllangan oilaviy qadriyatlar zamonaviy jamiyatda yangi shakl va mazmun kasb etmoqda. Urbanizatsiya, iqtisodiy rivojlanish, ta’lim darajasining oshishi, migratsiya va globalizatsiya jarayonlari koreys oilasi tuzilmasiga sezilarli ta’sir ko‘rsatmoqda. An’anaviy patriarxal model o‘rnini teng huquqli va demokratik oilaviy munosabatlar egallamoqda, gender rollari va avlodlararo munosabatlar qayta ko‘rib chiqilmoqda. Biroq, konfutsiylik qadriyatlari – hurmat, sadoqat, ajdodlarni e’zozlash va oila

birdamligi kabi mezonlar zamonaviy jamiyatda ham o'z ahamiyatini saqlab qolmoqda. Zamonaviy Koreya jamiyatida an'anaviy va zamonaviy qadriyatlar sintezi, ularning o'zaro uyg'unlashuvi asosiy tendensiya sifatida namoyon bo'lmoqda. Bu jarayon Koreya jamiyatining barqaror rivojlanishi va ijtimoiy birdamligini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, oilaviy qadriyatlarning evolyutsiyasi nafaqat Koreya madaniyatining o'ziga xosligini saqlash, balki uning global madaniy maydondagi raqobatbardoshligini oshirishda ham muhim rol o'ynaydi. Kelgusida ushbu yo'nalishda yanada chuqurroq empirik va nazariy tadqiqotlar olib borilishi Koreya jamiyatining ijtimoiy taraqqiyotida oilaning ahamiyatini yanada kengroq o'rganishga imkon beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Choi, Jae-seok. (2012). Confucianism and the Transformation of Korean Family Values. Seoul: Hanul Press.
2. Kim, Dae-jung. (2005). Korean Family Model and Modern Society. Seoul: Academy of Korean Studies.
3. Lee, O-Young. (2010). The Korean Family in Historical Perspective. Seoul: Minumsa.
4. Palmer, J. & Peterson, M. (2016). Family Change in Contemporary Korea: Empirical Perspectives. *Journal of Asian Studies*, 75(3), 521-547.
5. Bauer, T. & Smith, E. (2019). Migration, Diaspora, and Korean Family Values. *International Sociology*, 34(2), 210-233.
6. Giddens, A. (1992). *The Transformation of Intimacy: Sexuality, Love and Eroticism in Modern Societies*. Stanford University Press.